

O neplatných posledních pořízeních.

Formy platné pro poslední pořízení podle úmyslu zákonodárců mají být tak jednoduché, aby laikovi byly lehce srozumitelné. Přes tuto zásadu však se dosud nepodařilo docílit, aby v každém případě sepsivány byly poslední vůle, alespoň formálně správně. Soudní komisař musí často hledat cesty, jimiž by bylo lze udržet tuto platnost poslední vůle a projednání pozůstalosti zbytečně se neprotahoval. Chce tím docílit, aby nebyla ustanovení testátora zmařena.

Jednou z oblíbených těchto cest jest o formálně neplatné poslední vůli docílit dohody mezi dědici, podle níž se prohlásí tato poslední vůle za formálně správnou a tedy platnou. Tento postup jest však v rozporu s předpisy zákona o slavnostním rázu forem posledních vůlí; formy ty jsou materiálně-právním předpokladem pro platnost poslední vůle a nejsou pouze formami důkazními. Jsou tedy do jisté míry *ius cogens*, jež nelze nahradit dohodou účastníků. Svědci poslední vůle nejsou svědky listinnými, nebo svědky skutkovými, snad i náhodně přítomnými, nýbrž svědky slavnostními, kteří musí si být vědomi, že jako svědci poslední vůle intervenují a jako takoví musí při allografním písemním pořízení této své funkci jako svědci poslední vůle dát zřetelný výraz i v listině samé. Totéž platí o tak zv. poznámkách svědků ústní poslední vůle, má-li s těmito poznámkami podle § 65 nesp. pat. být zacházeno tak jako s písemným posledním pořízením a tímtež způsobem mají-li být veřejně vyhlášeny.

Jest tedy otázka, jak si v podobných případech soudní komisař má počínat, aby snad zbytečnými průtahy nezdržoval projednání pozůstalosti a přec předpisům zákona o významu formy pro poslední vůli vyhověl.

Praxe jest velmi bohatá a chci se dotknouti jen případů nejběžnějších.

1. Písemní poslední vůle jest formálně neplatná, na př. svědek podepsal se jako »starosta«, neb »úřadující náměstek starosty«, neb některý svědek vůbec nedal výraz své funkci jako svědek a podepsal se pouze jménem.

K této neplatnosti musí soudní komisař přihlížeti z moci úřední a nutno říci, že nelze podobnou listinu považovati ani za svědecké poznámky vyhovující předpisu § 585 ob. z. obč. a § 65 nesp. pat. Vždyť zde svědek nedal výrazu své funkci jako svědek poslední vůle. Jsou-li při projednání pozůstalosti přítomni nejen testamentární dědicové, nýbrž také všickni dědicové zákonní, lze docílit mezi nimi dědické dohody, nikoliv však o platnosti formálně neplatné poslední vůle, nýbrž o jejich vůli dědickou dohodou ponechat obsah poslední vůle v platnosti. V tomto případě nakládá se s poslední vůlí dohodou dědiců jako se zůstavitelovým přáním všemi dědici respektovaným.

Nedocílili-li se podobné dohody, aneb nejsou-li přítomni všickni dědicové zákonní, pak nutno projednání pozůstalosti odročit a přizvat dědice zákonné, kteří mají pak možnost přihlásiti se ze zákona. Jest ihned patrné, že tato otázka formální platnosti poslední vůle nemá významu pro dědickou přihlášku, ježto mohou se přihlásiti k pozůstalosti dědicové i z formálně neplatné poslední vůle a tato jejich přihláška musí být rovněž k soudu přijata. (Viz četná rozhodnutí nejv. soudu na př. v Not. Zeit. z roku 1895 č. 4418, z roku 1888 č. 1031.)

2. Má-li formálně neplatný písemní testament všechny náležitosti zákonem žádané pro svědecké poznámky podle § 65 nesp. pat. (řádně sepsaný spis všemi svědky vlastnoručně podepsaný), pak lze tyto poznámky jako poslední vůli prohlásiti a podle ní pozůstalost projednati, jsou-li splněny podmínky v §§ 585 a 586 ob. zák. obč. Avšak i zde je nutno předvolati zákonné dědice, aby ev. mohli vznést své námitky proti poslední vůli, ježto by se mohlo státi, že zůstavitel chtěl pořizovati pouze písemně a nikoliv ústně a že chtěl každou jinou formu vyloučiti. Zejména jest v tomto případě důležitý výslech písaře poslední vůle. Pravidlem ovšem bývá, že zůstaviteli nezáleží na formě posledního pořízení, nýbrž pouze na tom, aby s právním účinkem pořídil o svém jmění. (Viz plen. roz. z 13. března 1922 č. 110—22.)

3. Nelze-li podobnou poslední vůli považovati ani za poznámky svědecké zákonu odpovídající, a tvrdí-li testamentární dědicové, že poslední vůle má platnost jako ústní, pak nutno vrátiti soudu spisy, aby ve smyslu § 65 nesp. pat. z moci úřední svědky, jakož i pisatele poslední vůle předvolal, nepřisežně vyslechl a protokol o tom sepsaný jako ústní poslední vůli prohlásil. V tomto případě i když jsou všickni zákonní dědicové přítomni a souhlasí — a jednomyslně žádají, nelze nechat dědice přihlásiti se z písemní a tím méně z ústní neplatné vůle před výslechem svědků podle § 65. Dědicové mohou se teprv přihlásiti podle ústní poslední vůle teprv po provedeném výslechu. Stanovisko to plyne z různé funkce svědecké při ústní a při písemní poslední vůli. I když svědek písemní poslední vůle slyší, co zůstavitel diktuje, nemusí být ještě zákonu odpovídajícím svědkem ústní poslední vůle, jehož intelektuelní činnost při této poslední vůli jest jiného rázu a obtížnější. Svědek písemní poslední vůle ani mnohdy nechce si obtěžovati pamět tím, co slyší a ani není k tomu povinen.

Přísný postup podle těchto naznačených zásad jest nutný vzhledem k ustanovení §§ 823 a 824 o žalobách dědických. Ustanovuje-li poslední věta § 824, že osoba třetí, která mezitím (po odevzdání pozůstalosti), jako držitel bezelstně nabyla jakýchsi věcí z pozůstalosti, nikomu není práva, pak případně soudce vysazoval by se nebezpečí žaloby syndikátní, kdyby snad projednal pozůstalost podle testamentu formálně neplatného a neposkytl z moci úřední zákonným dědicům možnost proti poslední vůli formální námitky uplatňovati. Zcizením věcí pozůstalostních dědicem testamentárním přišel by dědic úkonný o materiální výsledek svého vyhraného procesu buď zcela neb z části, nehledě ani k ustanovením zákona o povinnosti vraceti užítky, docílené mezitím z pozůstalostní massy.

Odbor „Praha“.

Obvyklou měsíční schůzi odboru »Praha« spolku čl. notářů dne 31. října 1925 u »Bumbrlíčků« konanou zahájil v nepřítomnosti předsedově místopředseda kol. notář Křen uvítáním přítomných.

Přednášky pod titulem: »Něco z praxe o dávce z přírůstku hodnoty nemovitosti« shostil se skvělým způsobem kol. notář Hugo Ebenstreit.

Týž probral zběžně pravidla o dávce z přírůstku hodnoty nemovitosti podle zákona ze dne 27. dubna 1923

čís. 143 sb. z. a nař. a poukázal k tomu, jak tato pravidla nestejným způsobem jsou vykládána a uvedl na doklad toho některé zajímavé příklady z jeho praxe.

Z obsáhlého rozhovoru poznamenali jsme si jen několik bodů, které s našimi čtenáři sdělujeme. Jest to na prvním místě rozhodnutí Nejvyš. správního soudu, kterým též zrušil rozhodnutí Zemského správního výboru a přiklonil se k vývodům stížnosti asi z těchto důvodů: »Podá-li poplatník proti platebnímu rozkazu odvolání, vznáší tím spor o otázku, byla-li dávka právem předepsána v té výši, jak to učinil úřad vyměřující. Vyšší instance musí pak rozhodnouti o povinnosti v celku a nemůže rozhodnouti samostatně o jednotlivých vyměřovacích základech.« Rozh. ze dne 6. II. 1925 číslo 16.917/24.

Zaujal zde tedy správ. soud stanovisko jiné, než tomu bylo v dosavadních případech!

Praktickým případem doložil přednášející, že cena trhov. ve smlouvě uvedená, nemusí býti pro vyměření dávky vždy směrodatnou a právě tak, jako může býti uznána tato cena za příliš nízkou, může býti uznána též za příliš vysokou (praetium affectionis) a může býti soudním odhadem přiměřeně snížena. V tomto případě nelze pak k ceně (obecné hodnotě) soudním odhadem zjištěné, připočítavati dávku z přírůstku hodnoty nemovitostí ani v tom případě, když kupující převzal k zaplacení dávku z přírůstku hodnoty nemovitostí.

Posluchače zajímaly dále výklady o »právech, s nemovitostmi spojených«, o průkazu osvobození osob do manželství vstupujících, (§ 3., odst. III.) o pojmu příslušnosti a v současech nemovitosti, o ručení podle § 13, o lhůtách atd.

Konečně zmínil se přednášející o tom, že vyjednává s jistým odborníkem o sestavení přehledu všech dosavadních rozhodnutí Nejvyš. správ. soudu, která by pak v případě, že by byl o to dostatečný zájem, byla vydána tiskem.

Zajímavou přednášku sledovali všichni přítomní s plným napětím a pochopením, kteréž obrazelo se i ve věcné debatě po té zahájené, již jmenovitě se účastnili kolegové notáři: president Dr. Čulík, Grund, Dr. Ebenstreit, náš výborný znalec nesporných a poplatkových zákonů notář Krajčůček, Dr. Heinitz, Dr. Ponec a jiní.

Po té podal komorní president Dr. Čulík zprávu o četných jednáních a různých stavovských otázkách, jichž účastnil se na ministerstvu spravedlnosti a jmenovitě o oněch, jež týkají se novelisace notářského řádu.

Pan předsedající právem ocenil neúnavnou a obětavou činnost páně presidentovu v otázkách stavu se týkajících, tak nezištně a obětavě neustále vyvíjenou a poděkovav jemu i kol. Dru Ebenstreitovi za jeho zajímavou přednášku, skončil schůzi.

Dr. P.

Výnosy ministerstva spravedlnosti.

1. Obcházení zákazu vyrovnání pohledávek vzniklých v býv. korunách rak. uh. mezi věřiteli a dlužníky československými a maďarskými.

»Ministerstvo financí vyslovilo obavu, že českoslovenští dlužníci a maďarští věřitelé v mnohých případech hledí obejíti zákaz vyrovnání pohledávek a závazků vzniklých v bývalých korunách rakousko-uherských mezi věřiteli a dlužníky československými a maďarskými a že s porušením § 2, č. 8 a § 9 vládního nařízení z 27. června 1924, č. 224 Sb. z. a n. jsou dodatečně vydávána potvrzení, zejména výmazní prohlášení o tom, že pohledávky a závazky výše zmíněného druhu byly za souhlasu obou stran již před účinností citovaného vládního

nařízení, t. j. před 1. listopadem 1924 bez výhrady splněny.

Ministerstvo financí proto doporučilo, aby u podobných potvrzení a zejména u významných prohlášení bylo bedlivě zkoumáno, není-li listina v rozporu s ustanovením § 9 nařízení ze dne 27. června 1924, č. 224 Sb. z. a n. V tomto směru nelze se spokojiti s pouhým prohlášením věřitele, že svoluje k výmazu, ať bylo učiněno v jakékoli formě, nýbrž nutno požadovati další průkaz o tom, kdy bylo vyrovnání skutečně, na př. kvitanci, korespondenci, obchodními knihami a pod.

V případech, kde bude závažné podezření, že se jedná proti výše zmíněnému zákazu, jest učiniti o věci oznámení tuzemské berní správě (finančnímu ředitelství) bydliště dlužníka, aby proti němu zahájila trestní řízení podle § 9 nařízení čis. 224/24 Sb. z. a n. O takovém trestním oznámení jest podati zprávu ministerstvu financí s krátkým vyličením děje.

(Výnos ze dne 10. VI. 1925 čis. 25.421/21.)

2. Superlegalisace. (Závady při ověřování podpisů po stránce jazykové.)

»Ministerstvu spravedlnosti předkládány bývají v poslední době vždy častěji k superlegalisaci listiny s doložkou ověřovací toliko v menšinovém jazyku a to i z okresů, kde není jazykové menšiny po rozumu § 2 zákona ze dne 29. února 1920, čis. 122 Sb. z. a n. To odporuje ustanovením tohoto zákona. Třebas žádost za ověření pokládáti dlužno za podání strany, jest připojení ověřovací doložky stejně vidimační doložky vyřízením, vydáním úředního vysvědčení. A jako takové vysvědčení, anebo vyřízení vůbec na podání učiněné v menšinovém jazyku, pokud jest přípustno, musí býti vydáno podle § 2, odst. 2. uvedeného zákona ve státním jazyku na prvním místě a vedle toho v jazyku podání, musí i ověřovací doložka na listinách býti sepsána alespoň ve státním jazyku a v jazyku žádosti, nikdy však nesmí býti připojena jen v jazyku menšinovém. Ale i v obou jazycích přípustna jest jen za podmínek § 2, odst. 2. jazykového zákona, je-li totiž osoba, jejíž podpis se ověřuje a která tedy za ověření žádá, příslušníkem jazykové menšiny a kromě toho, je-li podpis ověřován v soudním okrese, v jehož obvodu jest taková jazyková menšina podle § 2 uvedeného zákona. Soudy nejsou oprávněny a povinny, není-li tu podmínek § 2 jazykového zákona, úřadovati v menšinovém jazyku, a totéž platí i o (věřejných) notářích, kteří ověřující podpisy, pokud se týče opisy nebo vydávající vysvědčení jim podle notářského řádu přikázaná, působí v přenesené, státem jim svěřené činnosti a jsou orgány republiky po rozumu jazykového zákona.

Ministerstvo spravedlnosti upozorňuje, že nebude dále ověřovati (superlegalisovati) listiny, u nichž nebude splněn požadavek jazykového zákona a bude vraceti stranám žádajícím za superlegalisaci takové listiny, aby připojena byla ověřovací doložka vyhovující jedině ustanovením jazykového zákona.

(Výnos ze dne 26. X. 1925 čis. 50.051/25.)

3. Vzorce tiskopisů řízení nesporného. Ustanovením § 7 zákona o dani z obohacení a § 6 prov. nař. jsou nově upraveny vzorce tiskopisů nesporného řízení čísl. 3. a 9., nově pak je zaveden vzorec tiskopisu čis. 9a) (oznámení finančnímu úřadu o sepsání inventury § 7 zák. č. 337/ 1921 a § 6 vlád. nař. č. 111/1922).

Poněvadž povinnost oznámení podle citovaných ustanovení mají i notáři, kdykoliv za uvedených tam podmínek sepsují úmrtní zápis nebo inventuru a také jest vhodné, aby i oni, žádající obec o sepsání pozůstalostního jmění a odhad, upozornili ji na povinnost její uvědomiti předem úřad finanční, žádáme k vyzvání ministerstva spravedlnosti veškeré pp. kolegy, aby jimi používané vzorce přizpůsobili těmto zákonným ustanovením.

(Výnos ze dne 4. XI. 1925 čis. 49.106/25.)

Vzorce otiskujeme.

Vzhledem k tomu upouštíme od rozeslání zvláštních oběžníků.

Při všech podáních budiž uvedeno toto číslo jednací:

D.....

Obecní (městské) radě

V.....

Podepsaný okresní soud žádá, aby byl co nejdříve zřízen a jemu zaslán úmrtní zápis (§ 3—13 návodu pro obecní představené ze dne 28. června 1850, č. 256 ř. z.) o..... zemřelý dne v.....